

Medal „Za obronę Radzieckiego Obszaru Podbiegunowego”

(ros. Медаль "За оборону Советского Заполярья")

Statut medalu.

Medal został ustanowiony Dekretem Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 5 grudnia 1944 roku.

Medal „Za obronę Radzieckiego Obszaru Podbiegunowego” był przyznawany:

- **wszystkim oficerom i szeregowym Armii Czerwonej, Marynarki Wojennej, oraz wojsk NKWD, którzy przynajmniej przez 6 miesięcy brali bezpośredni udział w walkach za kołem podbiegunowym w okresie 22 czerwca 1941 r. – listopad 1944 r.;**
- **wszystkim robotnikom, urzędnikom i innym osobom cywilnym, którzy przynajmniej przez 6 miesięcy brali bezpośredni udział w walkach za kołem podbiegunowym w okresie 22 czerwca 1941 r. – listopad 1944 r.**

Przebieg obrony obszaru podbiegunowego. *Po zajęciu Norwegii w czerwcu 1940, Niemcy planowali, w przypadku wybuchu kolejnej wojny pomiędzy ZSRR a Finlandią, opanować kopalnie niklu w Petsamo (Operacja "Renntier"). Od września 1940 roku Niemcy zaczęli wysyłać broń do Finlandii. W zamian za broń Niemcy mogli przenieść swoje siły zbrojne na północ Finlandii. W styczniu 1941, niemiecki oficer Erich Buschenhagen został wysłany do Finlandii w celu przedyskutowania współpracy niemiecko-fińskiej przeciw ZSRR. Pod koniec lutego, Buschenhagen został upoważniony do wynegocjowania wspólnego paktu przeciw ZSRR. Wykorzystując pakt o współpracy wojskowej, wykonano plany przeniesienia armii niemieckiej z Norwegii, na fińską granicę. Plany wykonano pod kryptonimem Blaufuchs I i Blaufuchs II (pl. Niebieski lis I i Niebieski lis II). Przenoszenie armii niemieckiej na granice fińskie rozpoczęto w czerwcu 1941. 5 dywizji i różne inne jednostki (w tym 2 oddziały pancerne) zostały przeniesione na pozycje w północnej Finlandii, łącząc się z siłami fińskimi pod pozorem ćwiczeń. Finowie i Niemcy uzgodnili, że okrążą Armię Czerwoną. Ofensywa została podzielona na trzy etapy. Pierwszy etap nosił nazwę operacja "Renntier" (pl. Renifer). Plan zakładał zdobycie Petsamo przez 2 dywizje strzelców górskich generała Eduarda Dietla z Korpusu Górskiego „Norwegen”, a następnie przegrupowanie korpusu górskiego koło Kirkenes i przygotowanie się do ataku na Murmańsk. Drugi i trzeci etap miał się rozpocząć jednocześnie. Na północy atak opierał się na operacji "Platinfuchs" (pl. Platynowy lis). Siły na północy składały się z Armii „Norwegen” wspartej przez fiński batalion straży granicznej z Ivalo. Mieli oni przypuścić atak na wschód od Petsamo i uderzyć wzdłuż wybrzeża na Murmańsk. Na południu atak opierał się na operacji "Polarfuchs" (pl. Lis polarny). Siły na południu składały się z XXXVI Korpusu Górskiego dowodzonego przez generała Hansa Feige. Korpus miał uderzyć na wschód od regionu Kuusamo wzdłuż linii Salla–Urinsalmo. Siły składały się z 2 dywizji niemieckich: 169. Dywizji Piechoty i 6. Dywizji Górskiej SS "Nord",*

z fińskiej 6. Dywizji oraz z 2 specjalnych oddziałów pancernych. Naprzeciw stała radziecka 122. Dywizja Strzelecka. Operacja "Polarfuchs" miała na celu zdobycie miasta Kandalaksza, okrążenie od południa wojsk radzieckich Frontu oraz odcięcie Murmańska i półwyspu Kolskiego od reszty ZSRR. Po operacjach niemieckich nastąpiła ofensywa fińska bardziej na południu, w okolicach Leningradu. Finowie najpierw uderzyli wokół jeziora Ładoga i na przesmyk Karelski, a później na wschodnią Karię.

Atak rozpoczął się 22 czerwca 1941 roku. Po przejściu kilkudziesięciu kilometrów okazało się, że widniejące na mapach niemieckich drogi w rzeczywistości nie istniały. Na rosyjskich mapach były oznaczone linie, które Niemcy kartografowie zinterpretowali jako drogi, a były to w rzeczywistości linie telegraficzne i kierunki przesuwania się w zimie lapońskich nomadów w tundrze. 3 lipca 1941 roku 1. batalion 137. pułku osiągnął wioskę Lica Zachodnia. Znaleźli tam ciężarówki, a więc i szosę. Była to droga do Murmańska. Atak ugrzązł w dniu 17 lipca 1941 roku, Dietl przeszedł do obrony. Teren okazał się nie do przebycia, Niemcy dysponowali ponadto zbyt małymi siłami do osiągnięcia wyznaczonych celów. 25 czerwca sowieckie lotnictwo zaatakowało 19 lotnisk w Finlandii i północnej Norwegii. W walkach powietrznych fińskie myśliwce zestrzeliły kilkanaście (według niektórych źródeł nawet 26) radzieckich samolotów, w tym głównie bombowce DB-3 i SB-2 oraz dwa myśliwce I-153. Były to pierwsze fińskie zwycięstwa powietrzne podczas tzw. wojny kontynuacyjnej. Tego samego dnia wieczorem Finlandia przystąpiła oficjalnie do wojny ze Związkiem Radzieckim. 8 września 1941 roku ofensywa została wznowiona. Korpus Dietla został wzmocniony przez 9. pułk piechoty SS "Totenkopf" i 388. pułk piechoty. Po licznych kontratakach wojska Dietla cofnęły się za rzekę Licę. Całe zaopatrzenie wojsk Wehrmachtu, które jesienią 1941 roku miały zająć Murmańsk zależało od mostu nad rzeką Petsamojoki zbudowanego przez saperów niemieckich koło miejscowości Parkkina. Most miał długość około 90 m. Był także silnie obroniony ogniem artylerii przeciwlotniczej. W dniu 28 września samolot radziecki zrzucił wzdłuż brzegu doliny rzeki, poniżej mostu, serię 250-kilogramowych bomb, w jednej linii, w małych odległościach. Wybuchy bomb wywołały na odcinku ok. 800 m gigantyczne osuwisko zbocza doliny, obejmujące ok. 3 miliony m³ gruntu, który zablokował koryto Petsamojoki. Rzeka spiętrzyła się, zerwała most i zalała drogę dojazdową do przeprawy. Dwie wyborowe dywizje niemieckie zostały odcięte od zaplecza i pozbawione zaopatrzenia. Musiały przerwać natarcie. Miało to poważne konsekwencje dla dalszego przebiegu wojny.

Pierwsza faza, operacja "Renntier" rozpoczęła się 22 czerwca 1941 zbiegając się z operacją "Barbarossa". Dwie dywizje górskie Korpusu „Norwegen”, 2. i 3. Dywizja Górską, ruszyły na Kirkenes i rozpoczęła rozlokowywanie się w fińskiej strefie koło Petsamo. Operacja powiodła się, niemiecki korpus kompletnie zaskoczył Sowieców. Oddziały dowodzone przez Dietla przegrupowały się i rozpoczęły przygotowania do operacji "Platinfuchs". Na południu XXXVI Korpus dowodzony przez Feigego przygotowywał się do ataku. 25 czerwca 1941 Finlandia przystąpiła do wojny, dając znak do rozpoczęcia kolejnej

fazy operacji "Silberfuchs". 29 czerwca na północy, Dietl wydał rozkaz o rozpoczęciu operacji "Platinfuchs". Po rozpoczęciu operacji oddziały Dietla napotkał na drodze 2 dywizje z radzieckiej 14. Armii, które stawiały silny opór. Gdy Niemcy powoli przebijali się przez pozycje radzieckie, Sowieci wzmocnili front dosyłając oddziały piechoty morskiej z Murmańska. Dzięki temu mieli przewagę liczebną nad Niemcami i umocnili pozycje. 22 września po wielu nieudanych próbach Dietl przyznał, że operacja "Platinfuchs" nie powiodła się. Po zaprzestaniu działań ofensywnych Niemców front się ustabilizował i obie strony okopały się. Front północny był względnie stabilny, sytuacja zmieniła się dopiero po ofensywie radzieckiej w 1944 roku.

Na południu, operacja "Polarfuchs" również rozpoczęła się 29 czerwca. 6. Dywizja Górską SS "Nord" została wysłana do wsi Märkäjärvi i Salla. Po ciężkich walkach, przez złe dowodzenie, Niemcy stracili 700 żołnierzy, ale przełamali radziecki opór. Po natarciu na Kandałakszę korpus Feigego zwolnił i wkrótce zatrzymał się żeby okopać się na pozycjach. Tak jak na północy wojska obu stron okopały się i na froncie dochodziło tylko do drobnych potyczek. 22 września Hitler wydał rozkaz o zaprzestaniu działań. Niemcy zdali sobie sprawę ze znaczenia murmańskiej magistrali kolejowej, którą docierały do centrum Związku Radzieckiego czołgi, samoloty i inne materiały wojenne wysyłane w ramach Lend-Lease Act. Kiedy ofensywa niemiecka nie doprowadziła do jej przecięcia zdecydowano się na działania dywersyjne. Pierwsza próba podjęta przez Brandenburg w kwietniu 1942 roku zakończyła się fiaskiem. Z porażki tej wyciągnięto wnioski i kolejny oddział został odpowiednio wyposażony w sprzęt niezbędny do operowania w niezwykle trudnych warunkach terenowych i klimatycznych jak również fińskich przewodników. 8 sierpnia 1942 roku dywersanci dotarli do celu. Radzieckie środki bezpieczeństwa były słabe. Rozpracowawszy je dywersanci przystąpili do akcji. Dopiero po wykolejeniu drugiego pociągu Rosjanie zorientowali

się, że doszło do dywersji. NKWD zareagowało rozstrzeliwując przypadkowo spotkanych cywilów i patrol Armii Czerwonej, bo i ten wydawał się enkawudzistom podejrzany. Po wykonaniu zadania dywersanci bez większych problemów powrócili do swojej bazy w Rovaniemi. Cała operacja, choć zakończona sukcesem, tylko na kilka dni sparaliżowała tę ważną linię kolejową.

Porażka operacji "Silberfuchs" miała duże znaczenie dla przebiegu wojny. Gdy armia radziecka wycofywała się, wojska Frontu Północnego Romana Panina zadały Niemcom 15% straty. Na przegraną Niemców wpłynęło wiele czynników: ukształtowanie terenu, które uzależniało Niemców od dróg, słaby wywiad na północy ZSRR, który doprowadził do wydawania nieodpowiednich rozkazów i zacięty opór Armii Czerwonej, który pokazał, że z Niemcami można wygrać. Port w Murmańsku pozostał w rękach ZSRR. Za pośrednictwem portu w Murmańsku i w Archangielsku, Związek Radziecki otrzymał około 25% materiałów w ramach Lend-Lease Act. Dostawy broni ze Stanów Zjednoczonych przyczyniły się do szybkiego podniesienia się Rosjan z klęski poniesionej w 1941 roku. Wojna na północy trwała do maja 1945. We wrześniu 1944 Finowie poprosili ZSRR o zawieszenie broni. Po podpisaniu zawieszenia Związek Radziecki zmusił Finlandię, żeby zaatakowała wojska niemieckie znajdujące się na terenie Finlandii, rozpoczynając wojnę lapońską. W październiku 1944 Armia Czerwona wykonała operację petsamsko-kirkeneską, zwyciężając nad wojskami niemieckimi w Arktyce.

Medal „Za obronę Radzieckiego Obszaru Podbiegunowego” jest noszony po lewej stronie klatki piersiowej po medalu „Za obronę Kaukazu”. Łącznie nadano około 353.240 medali.

Ogólny opis medalu.

Medal „Za obronę Radzieckiego Obszaru Podbiegunowego” ma formę kręgu z mosiądzu o średnicy 32 mm. Na awersie został umieszczony wizerunek popiersia żołnierza z karabinem PPSz w kozuchu i czapce zimowej. Po lewej stronie od żołnierza jest widoczny okręt wojenny, w górnej części po obu stronach – lecące samoloty, w dolnej – czołgi. Na otoku medalu znajduje się ramka z napisem: „ЗА ОБОРОНУ СОВЕТСКОГО ЗАПОЛЯРЬЯ”. W dolnej części awersu jest widoczna wstążka z pięcioramienną gwiazdą z sierpem i młotem w środku. Na rewersie w górnej części został umieszczony sierp i młot, pod którym znajduje się trzywersowy napis: „ЗА НАШУ СОВЕТСКУЮ РОДИНУ”. Wszystkie napisy i wizerunki na medalu są wypukłe.

Medal za pomocą uszka w górnej części i zawieszki został połączony z pięciokątną metalową blaszką (kołodką), owiniętą wstążką koloru niebieskiego z zielonym i białymi paskami.

Wariant 1. Uszko medalu zostało przylutowane do krążka. Ten wariant medalu był nadawany podczas wojny lub bezpośrednio po zakończeniu wojny w latach 1945 – 1946.

Wariant 2. Uszko medalu okrągłe, płaskie, stanowi całość z krążkiem. Ten wariant medalu był nadawany w latach 1947-48.

Wariant 3. Uszko medalu okrągłe, stanowi całość z krążkiem. Ten wariant medalu był nadawany w późniejszych latach osobom, które z jakichś powodów nie otrzymały odznaczenia po wojnie. Można wyróżnić dwa rodzaje medalu: bez otoczki na rewersie i z otoczką.

Na rynku kolekcjonerskim można spotkać podróbki medalu „Za obronę Radzieckiego Obszaru Podbiegunowego”. Jakość ww. podróbek bardzo się różni, często wskazana konsultacja doświadczonego specjalisty (www.czasybohaterow.pl) w celu określenia autentyczności odznaczenia.

